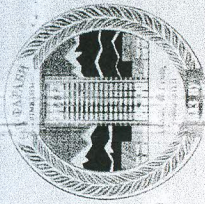

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ
ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
БИОЛОГИЯ ЖӘНЕ БИОТЕХНОЛОГИЯ ФАКУЛЬТЕТІ
БИОАЛҒАНТУРҮШІЛІК ЖӘНЕ БИОРЕСУРС
КАФЕДРАСЫ

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ АЛЬ-ФАРАБИ
ФАКУЛЬТЕТ БИОЛОГИИ И БИОТЕХНОЛОГИИ
КАФЕДРА БИОРАЗНООБРАЗИЯ И БИОРЕСУРСОВ

**«ЗАМАНАУИ БИОЛОГИЯ ЖӘНЕ
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БИОАЛҒАНТУРҮШІЛІКТІ САҚТАУДЫҢ
ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ»**

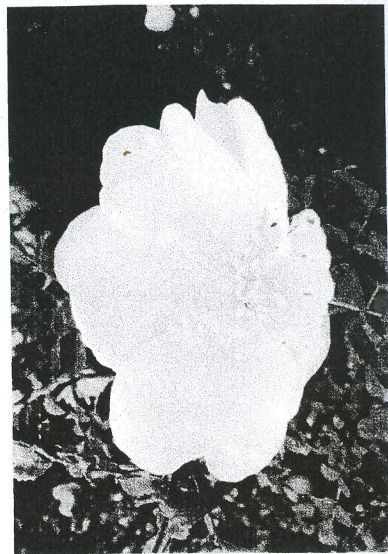
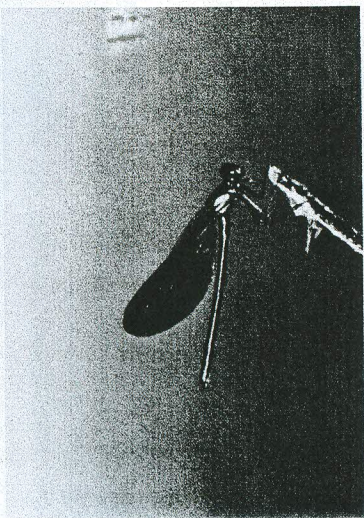
Республикалық ғылыми-әдістемелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ

Алматы, 24 қараша 2017 ж.

МАТЕРИАЛЫ

Республиканской научно-методической конференции
**«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОВРЕМЕННОЙ БИОЛОГИИ
И СОХРАНЕНИЯ БИОРЕСУРСОВ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»**

г. Алматы, 24 ноября 2017г.

Атанбаева Г.К., Дәулет Г.Д., Молсалықызы М.М.,
Ғалымқызы Г., Исаева Н., Жумабаева А.,
Умбетярова Л.Б. «ЖАНУАРЛАРҒА СОРБЕНТТІ
ЕНГІЗГЕННЕН KEЙІНГІ ҚАННЫҢ ФИЗИКАЛЫҚ-
ХИМИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРІН ЗЕРТТЕУ ӨДІСТЕРІ»
Атығай Г.С., Атаева Г.М. АСТЫҚ
ТҰҚЫМДАСТАРЫНЫҢ ӨСУІНЕ
АГРОТЕХНОЛОГИЯНЫҢ ӨСЕРІ
Бабашев А.М., Төлеуханов С.Т., Аблайханова Н.Т.,
Атанбаева Г.К., Аманбай Б.Б., Токтыбай А.К.
АҒЗАТЫНЫС ПАТТЕРІНІҢ
ЖӘНЕГЕМОДИНАМИКАСЫНЫҢМОРФО-
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ НЕГІЗДЕРІ
Байбеков Е., Абдуқаюмов С.С. ҚОЙ ЭКОТИПТЕРІ
ТҰЛҒАСЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНА СЫРТҚЫ
ОРТАНЫҢ ЫҚПАЛЫ
Бексентов Т.К., Абельдинов Р.Б. ПОЛИМОРФИЗМ И
СПЕЦИФИЧЕСКАЯ ЭКСПРЕССИЯ ГЕНА ГОРМОНА
ГИПОФИЗА ПРОЛАКТИНА У МОЛОЧНЫХ КОРОВ
Бексеитова Р.Т., Қошим А.Г. БИОИНДИКАТОРНАЯ
ИНФОРМАЦИЯ О СОСТОЯНИИ ОКРУЖАЮЩЕЙ
СРЕДЫ
Дәрібаева К.К., Динмухамедова А.С.,
Молдагулова Н.Б. МҰНАЙМЕН ЛАСТАНУДАН
ТОПЫРАҚТЫ ТАЗАЛАУ ҮШІН ПСИХРОТРОФТЫ
МҰНАЙ ТОТЫҚТАНДЫРАТЫҢ МИКРОАҒЗАЛАР
НЕГІЗІНДЕ БИОПРЕПАРАТ ДАЙЫНДАУ
Джумашева Р.Т., Нурмухамедов Н.
МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ В ТКАНИ
ЛЕГКИХ КРЫС ПРИ ДЕЙСТВИИ
РАДИОТОКСИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ В
ЭКСПЕРИМЕНТЕ
Джусупова Д.Б. БИОЛОГИЧЕСКИЕ ОБЪЕКТЫ КАК
ЭФФЕКТИВНОЕ СЫРЬЕ ДЛЯ ПОЛУЧЕНИЯ
АЛЬТЕРНАТИВНЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ

93

95

97

99

100

102

104

106

108

109

111

113

115

116

118

120

122

124

126

Байғужина Ж.С., Динмухамедова А.С.,
Габдулхаева Б.Б. СОМАТОТИПОЛОГИЧЕСКАЯ И
ДЕРМАТОЛОГИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА СОСТОЯНИЯ
ЗДОРОВЬЯ ДЕВОЧЕК 14-17 ЛЕТ.
Досыбаев Қ.Ж., Жомартов А.М., Аманбаева Ұ.Ы.,
Жансүгірова Л.Б., Жапбаров Р. ФОРТ-
ШЕВЧЕНКАКАЛАСЫ АЙМАҒЫНДА ӨСІРІЛЕТІН
АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ МАЛДАРЫНА ЖАҒЫМСЫЗ
ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ФАКТОРЛАРДЫҢ ӨСЕРІН
ЦИТОГЕНЕТИКАЛЫҚ ЗЕРТТЕУ
Есжанова Г.А., Жунусова А.К., Уалиева П.С.
«ҚОСШАҒЫЛ» КЕН ОРНЫНЫҢ АУМАҒЫНДАҒЫ
МҰНАЙМЕН ЛАСТАНҒАН ТОПЫРАҒЫНАН
МИКРООРГАНИЗМДЕРДІ БӨЛІП АЛУ
Жетпісбай Г.А. ТУШЫ СУ АЙДЫНДАРЫНЫҢ АУЫР
МЕТАЛДАРМЕН ЛАСТАНУЫ
Жолаева Г.С. МҰҒАЛЖАР АУДАНЫНЫҢ ЕГІСТІК
АЛҚАПТАРЫНДАҒЫ АСТЫҚ ТҰҚЫМДАСТАРЫНЫҢ
АРАМШӨПТЕРІМЕН КҮРЕСУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ
Жұмағұл М.Ж., Дауленов Д. БАЙҚОҢЫР ҒАРЫШ
АЙМАҒЫНДАҒЫ СЫРДАРИЯ ӨЗЕНІ СУ
САПАСЫНЫҢ КӨРСЕТКІШІН БИОИНДИКАЦИЯ
ӘДІСІ АРҚЫЛЫ БАҒАЛАУ
Изімова Р. Нұрман Л., Шәкіржан А. ПРИОРИТЕТНЫЕ
ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ АКТЮБИНСКОЙ
ОБЛАСТИ
Иноушин В.М. О БИОФИЗИЧЕСКИХ
ПРЕДВЕСТНИКАХ ЗЕМЛЕТРЯСЕНИЙ В РАЙОНЕ Г.
АЛМАТЫ
Кожыханов С.М., Койжигитова М., Аблайханова Н.Т.,
Түсіпбекова Г.А., Аблайханова Нурзат, Бакытжан К.,
Есімсиитова З.Б., Төлеуханов С.Т.
РОЛЬ ЭНТЕРОСОРБЕНТОВ В ДЕТОКСИКАЦИОННЫХ
ПРОЦЕССАХ ОРГАНИЗМА
Көшім А.Ғ, Бексеитова Р.Т., Сергеева А.М.
ЫРҒЫЗ-ТОРҒАЙТАБИГИ
РЕЗЕРВАТТЫҢГЕОМОРФОЖҮЙЕЛЕРІ

Жел эрозиясының салдарынан топырақтың үстінгі қабатының физикалық бұзылу процесі пайда болады. Ақтөбе облысында жел эрозиясы ауа мен топырақтың құрғауынан болады, әрі қолайсыз климаттық жағдайдың белгісі болып табылады.

Ол күн сайын байқалады да, жекелеген учаскелердің, алқаптар мен жолдардың бұлнуі күшейеді. Бұрқасынды борандарда бұл процесс жеке аудандардың немесе жалпы облыс бойынша егістік және жайылымдық жерлердің үлкен учаскелерін қамтиды.

Ақтөбе тәжірибе станциясында жүргізілген ұзақ мерзімдік зерттеулер мен озат шаруашылықтардың ауыспалы егістігі қысқа мерзімді ротациямен (төрт-бес-алты танапты) әр түрлі тереңдікте өңдеудің едәуір тиімді келетіндігін көрсетіп отыр.

2015-2017 ж.ж. арасындағы жүргізілген бақылаулар және тәжірибелер арқасында біз мынадай қорытындыға келдік.

Адам қолымен бағытталған түр өзгерістерді тұғызатын процесстерді, атап айтсақ өсімдіктер және жануарлар түр өзгерістерін бөлек қарастыру керек. Адам қолымен бағытталған түр өзгерістер, соның ішінде ауылшаруашылық және селекциялық жұмыстары мынадай нәтижекеелді.

Табиғи сұрыпталудың бара-бара қолдан сұрыпталуға алмасуы. Өсімдік баптаудың (культивирование) дәрежесі неғұрлым жоғары болса, табиғи сұрыптауға қарағанда қолдан сұрыптаудың атқаратын ролі соғұрлымбасым болады. Бірақта қолдан сұрыптаудың белсенділігі және қажеттілігі өте көп болғанмен, табиғи сұрыптау процесі айтарлықтай азайса да, бәрібір жойылмайды. Айта келе қолдан сұрыптау қозғаушы күш болып табылады (адам баласына қажетті өсімдіктердің қасиеттерін алу үшін) және тұрақтандырушы күш болып табылады (өсімдіктердің қажетті сорттық және түрлі қасиеттерін сақтап қалу үшін).

АҒЗАТЫНЫС ПАТТЕРІНІН ЖӘНЕГЕМОДИНАМИКАСЫНЫҢМОРФО- ФУНКЦИОНАЛДЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Бабашев А.М., Төлеуханов С.Т., Аблайханова Н.Т.,
Атанбаева Г.К., Аманбай Б.Б., Токтыбай А.К.

*Абай атындағы ҚазҰПУ, Әл-Фараби атындағы Қазақ
Ұлттық Университеті, Алматы, Қазақстан,
Abdrzak55@mail.ru*

Дем алған кезде көкірек қуысы арттан алға қарай, екі бүйірге және жоғарыдан төмен қарай үлкейеді. Арттан алға қарай және екі бүйірге көкірек клеткасының ұлғаюы сыртқы қабырғаралық еттердің жыйырылуынан, қабырғалар мен төс сүйегінің көтерілуі нәтижесінде орындалады. Ал жоғарыдан төмен қарай үлкеюі дем алу кезінде диафрагма жиырылып, оның іш қуысына қарай 3-4 см. төмен түскендігінен болады. Диафрагманың 1 см-ге төмен түсуі көкірек қуысын 250-300 мл-ге үлкейтеді, олай болса дем алу кезіндегі, оның 3-4 см-ге төмен түсуі, оны 1000 мл. шамасына дейін үлкейтеді екен. Диафрагма төмен түскенде ол іш қуысындағы органдарды қысатын болғандықтан, дем алу кезінде іш те, құрсақ та үлкейеді. Көкірек клеткасының кеңею нәтижесінде, оны іле-шала, қабырғалары созылғыш болғандықтан, өкпе де үлкейеді. Созылған өкпедегі альвеолалық қысым атмосфералық қысымнан гөрі төмен түседі. Ал көкірек қуысы герметикалық жабық және сыртқы ортадан тек ауа жүретін жолдары арқылы өкпеге түседі. Осы айтып отырған жағдайды Дондерстін моделі арқылы түсінуге болады. Бұл модель аузы кен, түбінде резина плёнкасы бар шыны шөлмек. Шөлмектің аузы тығынмен жабылған. Тығын арқылы тек шыны түтік өтеді. Ал шыны түтіктің төменгі жағына зерттелуші нысананың, мысалы, қоянның не мысықтың өкпесін кеңіртегімен қосып байлап қойған. Демек, ауа кіретін шөлмек герметикалық жабық, сыртқы ортамен қатынаспайды. Тек ондағы өкпе ғана түтік арқылы атмосфералық ауамен жалғасады. Осы шөлмектің резина жарғағын тартсақ, оның көлемі үлкейеді де, ішіндегі қысым атмосфералық қысымнан төмен түседі. Атмосфералық қысыммен шөлмектегі қысымның арасындағы айырмашылық арқасында ауа шөлмекке түсуге

ұмтылады. Бірақ ауамен тек шөлмек ішіндегі өкпе ғана қатынаса алғандықтан, ауа өкпеге түсіп, оны созады. Егер шөлмек түбіндегі резинаны қоя берсек, ол өзінің бұрынғы қалпына келеді де, шөлмектің аумағы кішірейеді, ондағы қысым артады, өкпе қысылып, ондағы ауа ығыстырылып сыртқа шығарылады. Сөйтіп, бұл модель арқылы ауаның өкпеге түсуі көкірек қуысының ұлғаюының нәтижесі болып табылатын пассивті деген ойға келуге болады.

Дем шығарудың механизмі бойынша, кедімгі дем шығару кезінде дем алулы қамтамасыз еткен бұлшық еттер босайды. Көкірек клеткасы өзінің ауырлығының нәтижесінде бұрынғы қалпына келеді. Диафрагма көкірек қуысына қарай жоғары көтеріледі. Көкірек клеткасының, олай болса, өкпенің көлемі кішірейеді, альвеолдардағы қысым көбейеді, нәтижесінде дем алу кезінде өкпеге түскен ауа сыртқа шығарылады. Күшті дем шығару кезінде іш пресі де қатысады. Бұл кезде іш қабырғалары жиырылып іш органдарын қысады, ал іш органдары диафрагманы қысады, ол жоғары көтеріле түседі де, сыртқа шығарылатын ауа көлемін көбейтеді. Жалпы алғанда, диафрагма қозғалысы өкпе вентиляциясының 70-80 %-н қамтамасыз етеді.

Қалыпты тыныс алуға көкірек клеткасының кеңейуі негізінен қабырғалар көтерілуінің есебінен жүрсе, мұны тыныс арудың көкіректік типі деп атайды. Бұл жағдайда диафрагманың жылжуы белгілі дәрежеде пассивті түрде, көкірек қуысындағы қысым өзгерісіне байланысты жүреді. Тыныс арудың келесі типін күрсақтық деп атайды. Бұл жағдайда диафрагма күшті жиырылады да, күрсақ қуысындағы органдар қысылып, орындарынан жылжиды. Осыдан дем алу кезінде іш кампиып кетеді.

Жүргізген функционалдық тәжірибелердің негізінде, алынған морфологиялық нәтижелердің қорытындысы, кардиореспираторлық аппараттың паттерні мен гемодинамикалық көрсеткіштері, гистологиялық белгілері организмнің бейімделуінің морфологиялық және физиологиялық дәлелдері бола алады.

КОЙ ЭКОТИПТЕРІ ТҮЛГАСЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНА СЫРТҚЫ ОРТАНЫҢ ЫҚПАЛЫ

Байбеков Е., Абдуқаюмов С.С.

*Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ - түрік
университеті, Түркістан*

Табиғаттың климаттық, экологиялық факторлары жануарлардың жаңа типтерін қалыптастыратын ең қуатты күш. Оның ішінде күн радиациясы, атмосфералық қысым, ауа және топырақ температурасы, жауын-жауын-шашын, сондай-ақ топырақ, өсімдік, су режимі арқылы ықпал етеді.

Табиғаттың экологиялық-географиялық тип түзетін факторларының ішінен ең қуаттысы климат факторы. Күн радиациясы, атмосфералық қысым, ауа және топырақ температурасы, жауын-шашын, климат деген түсінікке кіретін және басқалары, сол климат тіршілік ететін қойға тікелей ғана емес, сондай-ақ топырақ, өсімдік, су режимі арқылы да әсер етеді. Бұлардың бәрі де климаттың құрамы болып табылады.

Жануарлардың экологиялық типтері мал генотипі мен орта арақатынасы нәтижесінде, ағада өзіне тән зағ алмасу процесі жүріп, олардың өнімдік және биологиялық ерекшеліктері қалыптасады. Табиғаттағы жануарлардың экологиясы негізгі үш жағдайда өткен, олар: 1) сол орта жағдайына бейімделген бір ортадан шыққан тұқымдастар; 2) орта жағдайына бейімделмегендіктен, оларға қолайлы емес; 3) қолдан сұрыптау арқылы ағзаны ортаға бейімдеу немесе ортаны өзгерту. Сыртқы ортаның әр түрлі жағдайында тұқымдық малдарды іріктегенде, олар генотипі бойынша бір-біріне ұқсамайтын топтар құрылады.

Әр түрлі экологиялық аймақтарда өсірілетін қаракөл қойларының постаналды даму кезеңіндегі өсіп-даму дәрежесі зерттелінді. Экологиялық өңірлерде қаракөл қойларының жасына байланысты тірлей салмағының өзгеру динамикасы анықталды. Мұнда туған кезіндегі қозылардың жоғарғысалмағы 4,5 кг бетпақдала экологиялық аймағындағы телде байқалды. Сыр бойы және Қызылқұм экологиялық аймақтарында қозылардың туылған кезіндегі салмағы төмен болды - 4,2 кг.

Табиғи экологиялық аймақтарда өсірілетін қаракөл қойлары конституциясы бойына жіктелуі зерттелінді. Барлық экологиялық